

BÖLÜM 12

OKUL ÖNCESİ EĞİTİME YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Elif Süreyya KANYILMAZ CANLI¹

GİRİŞ

Okul öncesi dönem ya da erken çocukluk dönemi olarak adlandırılan (0-6 yaş) çocukların gelişiminin en hızlı ve yoğun olduğu dönemdir. Bu dönemde öğrenme potansiyelinin yüksek olmasının yanı sıra, kişiliğin şekillenmesi, temel beceri ve alışkanlıkların oluşması bakımından da kritik bir dönemdir (Güneysu, 2001; Demiriz & Çağlayan 2001; Argon & Akkaya, 2008). Bloom yaptığı bir araştırmada zihinsel gelişimle ilgili olarak, 17 yaşına kadarki zihinsel gelişimin % 50'sinin 0-4 yaş arasında; %30'unun 4-8 yaş arasında; kalan %20'sinin de 8-17 yaş arasında oluştuğunu belirtmiştir (Akt: Poyraz, 2003; Yavuzer, 2003). Buna ek olarak, on sekiz yaşına kadar gösterilen okul başarısının %33'ünün 0-6 yaş arasında yani okul öncesi dönemde gösterilen başarı ile açıklandığı belirtilmektedir (Fidan & Erden, 2002). Zihinsel gelişim ve okul başarısının yanı sıra sosyal duygusal gelişim olarak bakıldığında da yine bu yılların çok kıymetli olduğu çünkü kişinin erken yıllarda kazandığı davranışların büyük oranda yetişkin yaşamındaki kişilik, alışkanlık ve değer yargılarını oluşturduğu bilinmektedir (Oktay, 2003). Bu konuyla ilgili yapılan bir çalışmada erken yılları verimli ve etkili geçiren çocukların zihin, dil, sosyal duygusal ve psikomotor alanda diğer çocuklara nazaran ileride oldukları, okula ve çevreye yönelik uyumda daha az problem yaşadıkları belirtilmiştir (Hong, 2004).

Çocuklar erken dönemdeki yaşantılarını biriktirmekte ve bunlar arasında ilişkiler kurmaktadır (Can Yaşar & Aral, 2010). Dolayısıyla çocuğun gelişiminin en önemli belirleyicilerinden biri de çevre ile etkileşimdir. Bu çevrelerden biri olan okul öncesi eğitim veren kurumlar da çocukların gelişiminde önemli bir yere sahiptir (TÜSİAD, 2005). Okul öncesi eğitim, çocuğun 0-6 yaş arasında çocukların tüm gelişim alanlarını destekleyen, çocukların yaratıcılıklarını geliştiren, kendilerini ifade etmelerini, kendilerini kontrol etmelerini ve özerklik kazanmalarını destekleyen bir eğitim sürecidir (Yılmaz, 2003). Okul öncesi eğitim, çocukların beden-

¹ Arş. Gör. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi AD., eskanyilmaz@mehmetakif.edu.tr

sel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini desteklemek, okul hayatına hazırlamak, elverişsiz koşullardaki çocuklar için ortak imkanlar sunan bir ortam sağlamak ve dil becerilerinin geliştirilmesini desteklemek olarak sıralanmaktadır (MEB, 2016).

Okul öncesi eğitim çocuklara kendilerini ifade edecek ortamlar sunarak benliklerini ve öz denetimlerini; farklı uyarılar ve problem durumlarıyla yaratıcılık, problem çözme, akıl yürütme becerilerini desteklemektedir (Yazar, 2007). Ergün (2003), yaptığı bir çalışmada ilköğretim 1. sınıf öğretmenlerinin, okul öncesi eğitim alan çocukların almayanlara kıyasla derse yönelik ilgi ve isteklerinde, öğrenme hızında, işlemleri akıldan çözme ve doğru sonuca ulaşma, anlamadığını sorabilmede daha başarılı olduklarını belirtmiştir. Okul öncesi eğitimin çocukların gelişiminde uzun vadeli ve önemli etkileri olması, hem eğitimin hem de bu eğitimin niteliğinin önemini ortaya koymaktadır (Yavuzer, 2003). Dolayısıyla bu kadar önem arz eden okul öncesi eğitim tesadüflere bırakılmamalı, ciddi bir bakış açısıyla bilimsel ve sistematik bir yaklaşımla ele alınmalıdır (Poyraz, 2003; Sevinç, 2003).

Çocukların gelişimindeki katkılarına ek olarak, okul öncesi eğitimin önemini artıran bir diğer konu da fırsat eşitliğidir. Tüm çocuklar eşit haklara sahip olmakla beraber eşit fırsatlara sahip değildir. Okul öncesi eğitim eşit olmayan koşullarda hatta dezavantajlı koşullarda yaşama başlayan çocuklar için fırsat eşitliğini yakalama olanağı da sunmaktadır. Okul öncesi eğitime yapılan yatırımlarla dezavantajlı durumdaki çocuklar da zengin uyarılara, sosyal imkanlara ulaşabilme ve ilköğretim aşamasına daha eşit koşullarda başlama imkanı bulmaktadır (Driessen, 2000; Erbay, 2008).

Türkiye’de son yıllardaki okul öncesi eğitim okullaşma oranına bakıldığında; 2004-2005 eğitim öğretim döneminde 4-5 yaş arasındaki çocuklarda yüzde 16,1 olan okullaşma oranı, 2015-2016’de aynı yaş aralığında yüzde 49’a kadar çıkmış olduğu görülmektedir (MEB, 2005; MEB, 2016). 2021-2022 eğitim öğretim döneminde ise 3-4 yaş grubunda yaklaşık yüzde 45, 4-5 yaş grubunda yaklaşık yüzde 57, 5 yaşta yaklaşık yüzde 83 olan okullaşma oranı 5 yaş ve üzerinde bu oran yaklaşık yüzde 92’ye ulaşmıştır (MEB, 2022). Son yıllarda okul öncesi eğitimdeki okullaşma oranında gözlenen bu artış sevindirici ve olumlu bir gelişmedir. Öte yandan MEB’in (2022) verilerine göre ilkokul ve ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerde okullaşma oranının yüzde 89 ile 96 arasında değiştiği düşünüldüğünde, okul öncesi eğitimde okullaşmada özellikle de küçük yaş gruplarında hala uzun bir yol kat edilmesi gerektiği söylenebilir.

Okul öncesi eğitimde okullaşma oranının istenilen düzeye ulaşamamasının belirleyicilerinden birinin okul öncesi eğitime yönelik tutum olduğu düşünülmektedir. Zira okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınmıyışı, ebeveynlerin

tercihine bırakıldığını göstermektedir. Bu noktada okullaşma oranının artmasında, genç yetişkin ve yetişkinlerin okul öncesi eğitime yönelik tutumlarının önemli olduğu söylenebilir. Nitekim ilgili literatür de anne babaların farklı eğitim düzeylerinden gelmesi, okul öncesi eğitimin zorunlu hale getirilmemiş olması, okullaşmanın düşük, anne-babaların ebeveynlikle ilgili tutumlarının yetersiz olması gibi gerekçeler öne sürülerek okul öncesi eğitim hakkında bilinç kazanılmasının gerekli olduğunu ortaya koymaktadır (Çağdaş ve Seçer, 2006).

Alanyazın incelendiğinde okul öncesi eğitime yönelik tutumu ölçen herhangi bir standartlaştırılmış ölçme aracına rastlanmamıştır. Öte yandan Türkiye’de okul öncesi eğitime yönelik görüşlerin araştırıldığı çeşitli çalışmalara rastlanmıştır. Örneğin Koçyiğit (2014) okul öncesi eğitim almaya devam eden çocukların, okul öncesi eğitime yönelik görüşlerini nitel yöntemlerden yarı yapılandırılmış görüşme kullanarak incelemiştir. Öztürk, Şahin ve Mercan (2010) ise üniversite öğrencilerinin okul öncesi eğitime yönelik görüşlerini inceledikleri çalışmalarında bir anketten yararlanmışlardır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan, okul öncesi eğitime yönelik görüşleri belirleyen beşli likert tipi olarak hazırlanan bu anket üzerinde frekans ve madde analizi yapılmış ve iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Okul öncesine yönelik görüşleri içeren 17 maddelik anket üzerinde faktör analizi yapılmamış olması nedeniyle ölçek olarak kullanılamayacağı görülmektedir. Ayrıca bu çalışmalarda bireylerin okul öncesine yönelik görüşlerinin, bir başka ifade ile düşüncelerinin açığa çıkarılmaya çalışıldığı görülmektedir. Oysa bir bireyin bir konu veya olgu ile ilgili eğilimi görüşten daha karmaşık bir yapıya sahiptir ki bu da tutum kavramı ile karşılık bulmaktadır.

Tutumlar, insanların davranışlarını tayin etmede önemli rol oynamaktadır. Bu sebeple ilgili nesne ya da durumla ilgili insanların sahip olduğu tutumların bilinmesi istenen bir durumdur (Erkuş 2003; Kan ve Akbaş. 2005). , Tutumlar bir tutum nesnesine yönelik pozitif ile negatif yargılarla ifade edilebilir. (Tavşancıl, 2010). Kağıtçıbaşı (1988)’e göre tutum, bireylerin bir olguya yönelik düşüncelerinin yanında, duygu ve davranışlarını da kapsamaktadır. Dolayısıyla bireylerin bir konuya ilişkin bilgi ve inançları bilişsel bileşen, olumlu veya olumsuz duygusal tepkileri duygusal bileşen ve tutum nesnesine yönelik eylemleri davranışsal bileşeni oluşturmaktadır (Tavşancıl, 2010). Tutuma yönelik bu bakış açısı çok bileşenlik kavramsallaştırmasını ifade eder. Bu kavramsallaştırmaya göre, tutumun bilişsel bileşeni; kişinin tutum nesnesine yönelik inanç, bilgi yapısı, algı ve düşüncelerini, duygusal bileşeni; duygularını ve hoşlanıp hoşlanmama durumunu, davranışsal bileşen de; açık edimlerini ve davranış eğilimlerini içermektedir (Breckler, 1984). Çalışmada bu tutum kavramı kabul edilmiş ve ölçek maddelerinin yazımında tutum kavramının bu üç boyutunu da kapsamasına dikkat edilmiştir.

Alanyazın incelendiğinde, yetişkinlerin okul öncesine yönelik tutumlarını inceleyen, psikometrik özellikleri ortaya konmuş bir ölçme aracına rastlanmamış olup bu çalışmada "Okul Öncesi Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği" isimli okul öncesi eğitime yönelik tutumu ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek amaçlanmıştır. Bu çalışma, yetişkinlerin okul öncesi eğitime yönelik tutumlarını ölçen bir araç ortaya koyması bakımından alana katkı sağlayabilir. Ayrıca okul öncesi eğitim alanında yapılacak çalışmalara da katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Bu araştırmada 18-59 yaşlar arasında 227 katılımcıyla çalışılmıştır. Dolayısıyla okul öncesi eğitime yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesinde genç ve orta yetişkinlik dönemindeki bireylere ulaşıldığı söylenebilir. Katılımcılara ulaşırken amaçlı örnekleme yolu kullanılmıştır. Çalışma grubu oluşturulurken, faktör analizi yapılabilmesi için madde sayısının 5 katı kadar katılımcıya ulaşılması hedeflenmiştir (Child, 2006). Katılımcılara ait diğer bilgiler Tablo 1'de belirtilmiştir.

	Özellik	F	%
Yaş	18-24	113	49,8
	25-39	75	33,0
	40-59	17	7,5
	Belirtmeyen	22	9,7
Cinsiyet	Kadın	120	52,9
	Erkek	106	46,7
	Belirtmeyen	1	0,4
Eğitim Durumu (en son mezun olunan okul)	İlköğretim	6	2,6
	Ortaöğretim	100	44,2
	Önlisans	12	5,3
	Lisans	84	37,0
	Lisansüstü	24	10,6
Halen okuyup okumama durumu	Okuyor	146	64,3
	Okumuyor	81	35,7
Çalışıp çalışmama durumu	Çalışıyor	100	44,1
	Çalışmıyor	127	55,9
	TOPLAM	227	100

Tablo 1'den görüleceği üzere, bu çalışmaya yaşları 18-24 (%49,8), 25-39 (%33,0), 40-59 (%7,5) arasında değişmekte olan bireyler katılmıştır. Cinsiyet dağılımına bakıldığında ise katılımcıların 120'sinin (%52,9) kadın ve 106'sının (46,7) erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların en son mezun oldukları okul düzeyine bakıldığında ise çoğunluğun (%44,2) ortaöğretim mezunu olduğu söylenebilir. Ayrıca katılımcıların 146'sı (%64,3) lisans veya lisansüstü eğitimini sürdürmektedir. Katılımcıların 100'ü (%44,1) hali hazırda bir işte çalışmakta; 127'si ise (%55,9) herhangi bir işte çalışmamaktadır.

Ölçek Geliştirme Aşamaları

Okul Öncesi Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği Maddelerini Oluşturma Çalışmaları

Okul öncesi eğitime yönelik tutum ölçeğinin maddeleri oluşturulurken ilk olarak ilgili alan yazın taranmıştır ve okul öncesi eğitime ilişkin görüşlerin incelendiği araştırmalar gözden geçirilmiştir. Söz konusu bazı araştırmalar incelenerek, araştırmacılar tarafından okul öncesi eğitime yönelik tutumların nasıl çeşitlenebileceğine ilişkin fikir alışverişi yapılmış ve bu konu ile ilgili çeşitli tutum ifadeleri yazılmıştır. Bu ifadelerin tutumun boyutları olan biliş, duyuş ve davranışa yönelik olmasına dikkat edilmiştir. Hazırlanan madde havuzunda toplam 47 madde bulunmaktadır. Hazırlanan bu form Ölçme ve Değerlendirme ve Okul Öncesi alanından birer uzman olmak üzere 2 uzmana sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda 3 madde, madde havuzundan çıkarılmış ve bazı maddeler revize edilmiştir. Ayrıca uzman görüşü doğrultusunda forma 2 madde eklenmiştir. Sonuç olarak 46 maddelik bir deneme formu hazırlanmıştır. Form 5'li Likert tipinde hazırlanmıştır. Hazırlanan deneme formu 18-59 yaşları arasında 227 bireye uygulanmış olup, elde edilen verilere ilgili istatistiki analizler uygulanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Ölçeğin psikometrik özellikleri çeşitli geçerlik-güvenirlik hesaplama yöntemleri ile incelenmiştir. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yöntemlerinden biri olan Temel Bileşenler Analizi kullanılarak ölçeğin faktör desenini ortaya koymak amaçlanmış ve ölçeğin yapı geçerliği sınanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda verilerin faktör analizine uygun olup olmadığı, KMO katsayısı ve Bartlett Küresellik testi ile sınanmıştır. Ölçeğin güvenilirliği ise Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanarak elde edilmiştir. Yapı geçerliği saptanan modelin doğrulanıp doğrulanmadığı ise Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) yoluyla sınanmıştır (Çokluk ve diğ., 2012). Verilerin analizinde SPSS ve LISREL paket programları kullanılmıştır.

BULGULAR

Geçerlik Çalışması ile İlgili Bulgular

Açımlayıcı faktör analizi

Okul Öncesi Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği'nin (OÖYT) yapı geçerliğinin sınanması amacıyla temel bileşenler analizi yapılmıştır. Yapı geçerliği kapsamında verilerin temel bileşenler analizi için uygunluğu KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) katsayısı ve Bartlett testi uygulanarak sınanabilir (Büyüköztürk, 2013). Bu analizlerin sonucunda Bartlett testi sonucunun anlamlı çıkması ve KMO değerinin 0,60'den yüksek çıkması beklenmektedir (Büyüköztürk, 2013). OÖYT'nin KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) katsayısının ,97 bulunması, örneklem sayısının mükemmelere yakın olduğunu göstermektedir. Bartlett Küresellik testi sonucu ise verilerin, çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini göstermektedir. Bu çalışmada ki-kare istatistiğinin anlamlı olduğu bulunmuştur ($\chi^2=5984,44$; $p=0.00$). Dolayısıyla elde edilen veri setinin, temel bileşenler analizi için uygun olduğuna karar verilmiş ve faktör analizi işlemine geçilmiştir.

Veriler üzerinde yapılan Temel Bileşenler Analizi ile, öz-değeri 1'den büyük olan 5 faktör bulunmuştur. Toplam 46 madde, bir değişken üzerindeki ortak faktör varyansı, maddenin faktör yükleri ve açıklanan varyans oranları gözetilerek incelenmiştir. Literatüre göre bir maddenin bir faktöre ait olması için faktör yük değerinin .40'tan büyük olması gerekmektedir (Field, 2005; akt. Kılıç Çakmak ve diğ., 2014). Veri seti üzerinde yapılan temel bileşenler analizinde ilk faktördeki faktör yük değerlerinin tamamının .40'tan büyük olduğu görülmüş ve buna dayalı olarak herhangi bir madde analiz dışı bırakılmamıştır. Öte yandan, iki faktörde verdiği yük değeri arasındaki fark .10'dan küçük olan maddeler sırasıyla analiz dışı bırakılmıştır. Aynı zamanda birden fazla faktörde .40'ın üzerinde yük veren maddeler de incelenmiş ve binişik olduğu görülen maddeler analiz dışında bırakılmıştır. Bu işlemler sonucunda formdan toplam 20 madde atılmıştır ve 26 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Ölçek faktörlerinin belirlenmesinde özdeğeri 1'den büyük olan faktörler dikkate alınmıştır (Çokluk ve diğ., 2012). Elde edilen 26 maddelik formda özdeğeri 1'den büyük olan tek faktör olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu ölçek tek boyutlu hale gelmiştir. Tek faktörlü ölçekte açıklanan varyans oranı .64,64 olarak hesaplanmıştır. Faktör yük değerleri ise ,70 ile ,89 arasında değişmektedir. Ölçeğin faktör analizine ilişkin sonuçlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Faktör Analizi Sonuçları

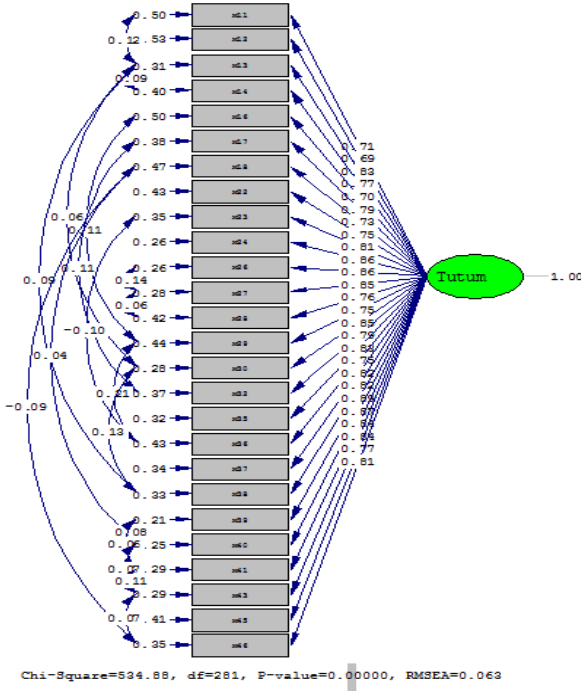
Madde No	Maddeler	Ortak Faktör Varyansı	Faktör Yük Değerleri
M11	Çocuğumun okul öncesi kurumuna gitmesindense evde kalmasını yeğlerim.	,531	,728
M12	Elimden gelse her mahalleye okul öncesi eğitim kurumu açarım.	,490	,700
M13	Çocukların okul öncesi eğitim almasını önemserim.	,725	,851
M14	Okul öncesi eğitim alan çocuklar mutludurlar.	,619	,787
M16	Okul öncesi eğitimin önemi çok abartılıyor.	,501	,708
M17	Okul öncesi eğitim alan çocukların okul hayatına daha iyi hazırlandığını düşünürüm.	,628	,792
M21	Okul öncesi eğitimin zorunlu hale getirilmesi gerektiğini düşünürüm.	,522	,722
M22	Okul öncesi eğitim çocuklarda öğrenmeye karşı ilgi uyandırır.	,520	,721
M23	Okul öncesi eğitim eğlencelidir.	,627	,792
M24	Okul öncesi eğitimi alan çocuklar daha yaratıcıdır.	,730	,855
M26	Okul öncesi eğitim alan çocuklar kendilerini daha iyi ifade ederler.	,751	,867
M27	Okul öncesi eğitim çocukların kendi potansiyellerini keşfetmesine imkân verir.	,738	,859
M28	Okul öncesi eğitim çocuklara evde sağlanamayan imkânları sağlar.	,589	,768
M29	Çocukların okul öncesi eğitimi almalarına gerek yoktur.	,604	,777
M30	Okul öncesi eğitimi desteklerim.	,739	,860
M32	Okul öncesi eğitim çocukların gününü dolu dolu geçirmesini sağlar.	,623	,789
M35	Okul öncesi eğitim alan çocuklar eğitim hayatlarına bir adım önde başlarlar.	,674	,821
M36	Okul öncesi eğitimin çocuklara katkısı yoktur.	,575	,758
M37	Okul öncesi eğitim çocukları hayata hazırlar.	,665	,815
M38	Çocuğumu okul öncesi eğitim kurumuna gönderirim.	,719	,848
M39	Okul öncesi eğitim çocukların yaratıcılıklarını artırır.	,788	,888
M40	Okul öncesi eğitim çocuğun duyguların farkına varmasını sağlar.	,762	,873
M41	Okul öncesi eğitim çocukların sosyalleşmesini sağlar.	,736	,858
M43	Okul öncesi eğitim çocukların el becerisini geliştirir.	,730	,854
M45	Okul öncesi eğitim çocukların kaslarının gelişmesini sağlar.	,559	,748
M46	Okul öncesi eğitim çocukların kelime haznesini geliştirir.	,664	,815
	KMO=0,97 Bartlett's p<0.01		
	Açıklanan varyans		64,64

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA)

Okul Öncesi Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği'nin 26 madde ve tek boyuttan oluşan yapısının doğrulanıp doğrulanmadığı Lisrel paket programı kullanılarak Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile sınanmıştır.

Yol şemasına bakıldığında p değerinin .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda beklenen kovaryans matrisi ile gözlenen kovaryans matrisi arasındaki farkın anlamlılığını gösteren p değerinin .01 düzeyinde anlamlı olmaması beklenmekle çoğu doğrulayıcı faktör analizinde örneklem büyüklüğü nedeniyle p değerinin anlamlı olması normal kabul edilmekte ve tolere edilmektedir (Çokluk ve diğ., 2014). Bu bilgi ışığında, önerilen modeldeki uyum indeksleri incelenmiştir. Bu çalışmada model uyum indekslerinde ilk olarak "ki kare/serbestlik değeri (χ^2/df)" incelenmiştir. Alanyazında bu değerin 2,5'tan küçük olması mükemmel uyumu ifade etmektedir (Kline, 2005). Söz konusu model için 3,66 olarak belirlenen değerin orta düzeyde olduğu söylenebilir (Sümer, 2000). Model üzerinde herhangi bir modifikasyon gerçekleştirmeden önce RMSEA, SRMR, GFI, AGFI, CFI ve NNFI değerleri incelenmiştir ve [$\chi^2/df=3,66$ ($p=.000$); RMSEA=,11; SRMR=,04; GFI=,73; AGFI=,68; CFI=,98; NNFI=,97] değerleri elde edilmiştir.

Bu noktada analiz sonucunda ortaya çıkan modifikasyon önerileri incelenmiştir. Bu önerilerde M27 ve M26; M36 ve M29; M43 ve M41; M38 ve M30; M13 ve M11, M39 ve M40, M39 ve M41 başta olmak üzere bir dizi modifikasyon önerisi ortaya çıktığı gözlenmiştir. Kuramsal açıdan bakıldığında maddelerin tek bir boyuttan geldiğinin düşünülmesi nedeniyle, maddelerin benzer durumları ölçtükleri düşünülmüş ve maddeler arasında bir ilişki olabileceği kabul edilebilir bulunmuştur. Dolayısıyla modifikasyon önerileri yüksek katkı yapacak olandan, düşüğe doğru sıralanarak gerçekleştirilmiştir. Aşağıda Şekil 1'de modifikasyon sonrası DFA şekli sunulmuştur. Ayrıca araştırmada incelenen uyum indekslerine ilişkin uyum kriterleri, söz konusu modelde modifikasyon sonrası elde edilen uyum indeksleri ve ortaya çıkan sonuçlar tablo halinde verilmiştir.

Şekil 1. Doğrulayıcı Faktör Analizi Yol Şeması

Tablo 3. Önerilen Model İçin Modifikasyon Öncesi Uyum İndeksleri, Standart Uyum Kriterleri ve Sonuç

Uyum indeksleri	Mükemmel Uyum Kriteri	Kabul edilebilir uyum kriteri	Tahmin edilen model	Sonuç
x2/df	≤ 2,5	≤ 5	1,90	Mükemmel
RMSEA	≤ 0,05	≤ 0,08	0,06	Kabul edilebilir
SRMR	≤ 0,05	≤ 0,08	0,03	Mükemmel
GFI	≥ 0,95	≥ 0,85	0,85	Kabul edilebilir
AGFI	≥ 0,90	≥ 0,80	0,81	Kabul edilebilir
CFI	≥ 0,95	≥ 0,90	0,99	Mükemmel
NNFI	≥ 0,95	≥ 0,90	0,99	Mükemmel

$X^2=534.88$, $df=281$.

Modifikasyon sonrası uyum değerleri incelendiğinde şu sonuçlar elde edilmiştir: [$\chi^2/df=1,90$ ($p=.000$); $RMSEA=.06$; $SRMR=.03$; $GFI=.85$; $AGFI=.81$; $CFI=.99$; $NNFI=.99$]. Alanyazında χ^2 ile df oranının 2,5 ve altında olmasının mükemmel uyum olduğu şeklinde ifade edilmektedir (Kline, 2005). Dolayısıyla önerilen model için bu değer mükemmel uyuma işaret ettiği söylenebilir. $RMSEA$ değeri ,06 olarak bulunmuştur ki bu değer kabul edilebilir-iyi bir uyum olduğunu göstermektedir (Sümer, 2000). CFI ve $NNFI$ değerleri incelendiğinde, her ikisinin de ,95'ten büyük olması nedeniyle mükemmel uyuma sahip olduğu söylenebilir (Sümer, 2000). $SRMR$ değerinin ise ,03 ile mükemmel uyum gösterdiği görülmektedir (Brown, 2006). GFI değeri için ,85 ve üstünün $AGFI$ için ,80 ve üstünün kabul edilebilir uyumu ifade ettiği belirtilmektedir (Jöreskog ve Sörbom, 1993). Buradan hareketle GFI ve $AGFI$ değerlerinin kabul edilebilir olduğu söylenebilir.

DFA sonucu elde edilen modelde, gizli değişkenlerin, gözlenen değişkenleri açıklama durumlarını ifade eden t değerlerine bakıldığında, tüm maddeler için değerlerin 11.71 ile 17.16 arasında olduğu görülmüştür. t değerlerinin 2.56'yı aşması ,01 düzeyinde anlamlılığı gösterdiğinden, hesaplanan t değerlerinin ,01 düzeyinde manidar olduğunu söylenebilir (Kline, 2011). Buradan hareketle, Doğru- Yayıncı Faktör Analizi sonucuna bakıldığında, t değerleri, katılımcı sayısının faktör analizi için yeterli olduğunu ifade etmekte ve herhangi bir maddenin çıkartılması gerekmediğini göstermektedir. Yol şemasındaki değişkenlerin hata varyanslarına bakıldığında ise hata varyansının tüm maddeler için ,21 ile ,53 arasında değiştiği görülmektedir. Bu da hata varyanslarının düşük olduğu anlamına gelmektedir. Sonuç olarak 26 maddelik tek boyutlu ölçme aracının mükemmel ve kabul edilebilir bir uyum gösterdiği ve uygulanabilir olduğu söylenebilir.

Güvenirlik Çalışması ile İlgili Bulgular

Ölçeğin güvenilirliği, cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ile hesaplanmış olup elde edilen değerler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Maddelere İlişkin Madde-Toplam Korelasyonları ve Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları

Madde No	x	S	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Çıkarıldığında Cronbach Alfa Katsayısı
M11	4,28	,98	,707	,977
M12	3,70	1,23	,680	,977
M13	4,20	1,09	,836	,976
M14	3,77	1,14	,767	,976
M16	3,86	1,10	,688	,977
M17	4,03	1,17	,775	,976
M21	3,55	1,42	,704	,977
M22	4,10	,96	,701	,977
M23	4,12	,94	,773	,976
M24	3,91	1,16	,839	,976
M26	4,10	1,06	,851	,976
M27	4,06	1,05	,842	,976
M28	3,98	1,10	,746	,976
M29	4,19	1,09	,758	,976
M30	4,22	1,05	,847	,976
M32	3,98	1,05	,771	,976
M35	3,77	1,23	,803	,976
M36	4,30	1,04	,738	,977
M37	3,92	1,12	,797	,976
M38	4,18	1,16	,833	,976
M39	4,10	1,10	,873	,976
M40	3,96	1,14	,858	,976
M41	4,29	1,04	,839	,976
M43	4,27	1,03	,836	,976
M45	3,78	1,29	,729	,977
M46	4,26	1,01	,793	,976

Literatüre göre güvenilirlik katsayısının ,70'den büyük olması ölçeğin güvenilirliğinin yeterli olduğunu göstermektedir (Kline, 1986; akt. Bulut ve diğ., 2015). Ölçeğin 26 maddeden oluşan tek faktörlü yapısından elde edilen verilerin iç tutarlık katsayısı ,98 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Madde-toplam korelasyonlarının ,30 ve üzerinde olması ise ölçek maddelerinin geçerliğine yönelik bir kanıt olarak gösterilmektedir (Nunnally ve Bernstein, 1994; akt. Kılıç Çakmak ve diğ.,2014). Madde toplam korelasyonları incelendiğinde hepsinin ,30'dan büyük olduğu görülmektedir. Bu durum da, ölçeğin ölçülmek istenen özelliği ölçtüğüne dair bir kanıt sunmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada okul öncesi eğitime yönelik bir tutum ölçeği geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda yetişkinlere yönelik "Okul Öncesi Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği" geliştirilmiştir. Yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda 26 maddeden oluşan, tek faktörlü bir ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin açıkladığı toplam varyans yaklaşık %65 bulunmuştur. Ölçeğin geçerliğine ilişkin bulgular incelendiğinde, yapı geçerliğinin sağlandığı ve de bu yapının doğrulandığı görülmüştür [$\chi^2/df=1,90$ ($p=.000$); RMSEA=,06; SRMR=,03; GFI=,85; AGFI=,81; CFI=,99; NNFI=,99]. Ayrıca yapılan güvenilirlik çalışması ile elde edilen cronbach alfa katsayısına bakılarak (.98) ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna da ulaşılmıştır.

Elde edilen ölçek 5'li derecelendirmeli, likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 26 iken en yüksek puan 130'dur. Ölçekte tersine kodlanan 4 madde (11, 16, 29, 36) bulunmaktadır. Ölçekten alınan düşük puan okul öncesi eğitime yönelik olumsuz tutuma, alınan yüksek puan ise aynı konudaki olumlu tutuma işaret etmektedir.

Sonuç olarak bu ölçeğin ölçülmek istenen özelliğe hizmet eden ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Ölçek, yetişkin bireylerin okul öncesi eğitime yönelik tutumlarını ölçen geçerli ve güvenilir bir araçtır. Bu araştırmanın çeşitli sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışmada geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları aynı veri seti üzerinde gerçekleştirilmiştir. İmkân bulan araştırmacılar farklı gruplar üzerinde geçerlik ve güvenilirliği tekrar test edebilir. Ölçeğin farklı gruplarda norm çalışmaları gerçekleştirilebilir. Ölçek bu konuda çalışmak isteyen araştırmacılar tarafından kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- Argon, T., & Akkaya, M. (2008). Ebeveynlerin okul öncesi eğitime ve okul öncesi eğitim kurumlarına yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(2), 413-430.
- Breckler, S. J. (1984). Empirical validation of affect, behavior, and cognition as distinct components of attitude. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47(6), 1191.
- Brown, T. A. (2006). Confirmatory factor analysis for applied research. New York: Guilford.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk Bökeoğlu, Ö & Şekercioğlu, G. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara, Pegem Akademi.
- Bulut, B., Ulu, H., & Kan, A. (2015). Multimodal literacy scale: a study of validity and reliability. *Eurasian Journal of Educational Research*, 61, 45-60.
- Çağdaş, A ve Seçer, Z. 2006. *Anne-Baba Eğitimi*. Kök Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: spss ve lisrel uygulamaları*. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Demiriz, S. ve Çağlayan, D. (2001). "5-6 yaş çocuklarının öz bakım becerilerinin cinsiyet ve okul öncesi eğitim alma durumlarına göre incelenmesi". *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı: 150
- Driessen, G. (2000). The limits of educational policy and practice? The case of ethnic minorities in The Netherlands. *Comparative education*, 36(1), 55-72.
- Ergün, S. (2003). *Okul öncesi eğitimi alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin matematik yetenek ve başarılarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erbay, E. (2008). *Okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilere sahip olma düzeyleri* (Master's thesis).
- Fidan, N.,& Erden, M. (2002). *Eğitime giriş*. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Field, A. (2005). Discovering statistics using SPSS (2nd ed.). London: Sage.
- Güneysu, S. (2001). "Neden erken çocukluk eğitimi" *Çocuk Çocuk Dergisi*. Sayı: 2. 2.
- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1993). LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language. Chicago: SSI Scientific Software International Inc.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1988). İnsan ve insanlar. Evrim Basım Yayım Dağıtım.
- Kan, A. & Akbaş, A. (2005). Lise öğrencilerinin kimya dersine yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2).
- Kilic Cakmak, E., Cebi, A., & Kan, A. (2014). Developing a "social presence scale" for e-learning environments. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 14(2), 764-768.
- Kline, R. B. (2005). Principles and practice of structural equation modeling (2nd ed.). New York: Guilford Press.
- Kline, R. B. (2011). Principles and practice of structural equation modeling. New York: The Guilford Press.
- Koçyiğit, S. (2014). Çocukların bakış açısıyla okul öncesi eğitim. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 203-214.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2005). *Milli eğitim istatistikleri 2004-2005*. Ankara: Devlet Kitapları Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2016). *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2015/16*. Erişim tarihi: 21.05.2017. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/18024009_meb_istatistikleri_organ_egitim_2015_2016.pdf. ISBN 978-975-11-3982-5.
- Öztürk, Ş., Şahin, Ş., & Mercan, E. (2010). Üniversite öğrencilerinin okul öncesi eğitime ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 175-186.
- Poyraz, H., Dere, H. (2003). *Okulöncesi eğitimin ilke ve yöntemleri*. Anı Yayıncılık, Ankara, 2. Baskı.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel.
- TÜSİAD (2005). *Doğru başlangıç: Türkiye'de okul öncesi eğitim*. Erişim tarihi: 20.05.2017. file:///C:/Users/win10/Downloads/egitim.pdf. İstanbul: Graphis Matbaa. ISBN : 975-8458-81-7
- Yavuzer , H. (2003). *Çocuğu tanımak ve anlamak*. Ankara: Remzi Kitapevi.
- Yılmaz, N. (2003). *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar*. Türkiye'de Okulöncesi Eğitim içinde, (Ed. M. Sevinç). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.